

Jiří Pešek

KJIB018 Barcelona v katalánské
a španělské literatuře

BARCELONA

HISTORIE V DATECH

Prehistorie

- **5000-2500 př. n. l.:** Doba kamenná, v okolí Pla de Barcelona se usazují první větší skupiny lidí, což víme z nejrůznějších archeologických nálezů (zejména z oblastí v terénu vyvýšených – Montjuïc, Mont Tàber, Turó de Monterols, Turó de la Rovira). Ze strategického pohledu byla vždy Pla de Barcelona vhodným místem k usídlení.
- **2300-1200 př. n. l.:** Doba bronzová v oblasti dnešního Katalánska. Opět několik málo pozůstatků, které hovoří o přítomnosti trvalejšího osídlení.
- Okolo **800 př. n. l.:** Pozůstatky prvních kolonizačních snah (Féničané), na poloostrov se pravděpodobně dostávají ve větších skupinách Iberové.

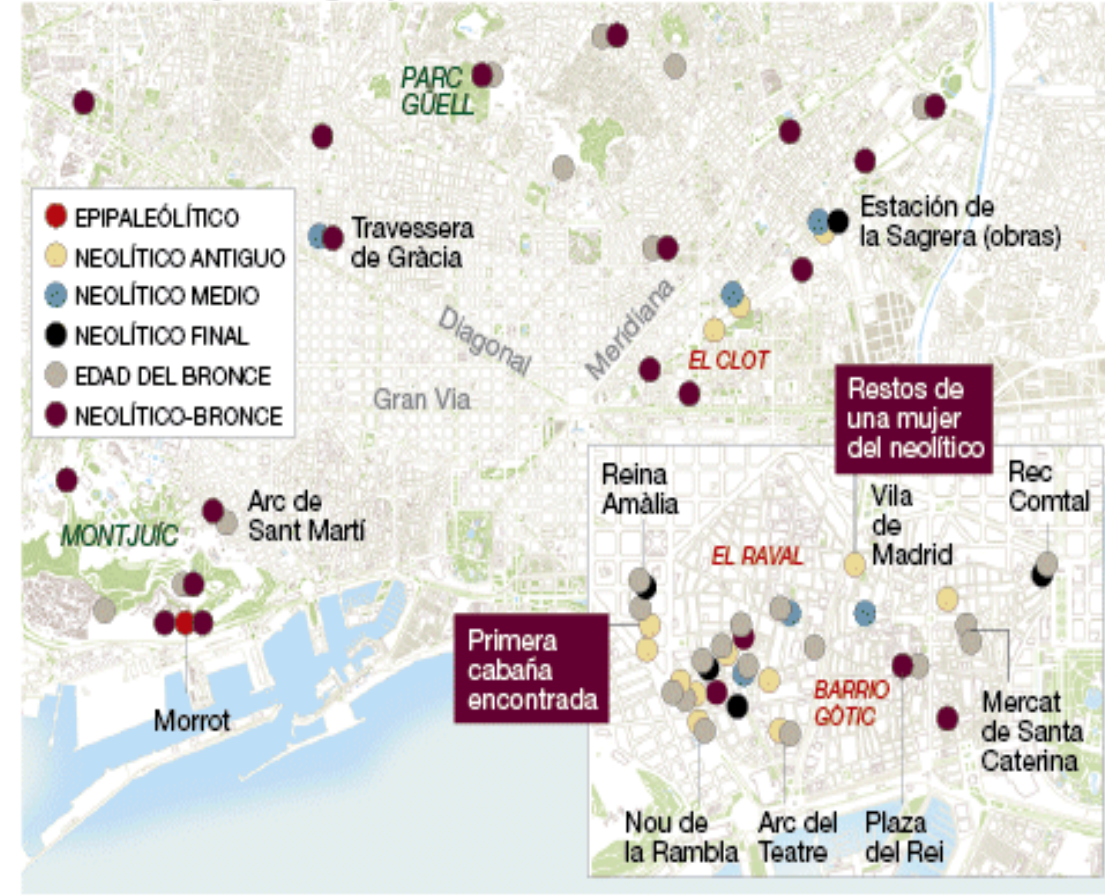
LA BARCELONA PREHISTÓRICA

Reconstrucción de la costa en la prehistoria

Yacimientos y hallazgos prehistóricos

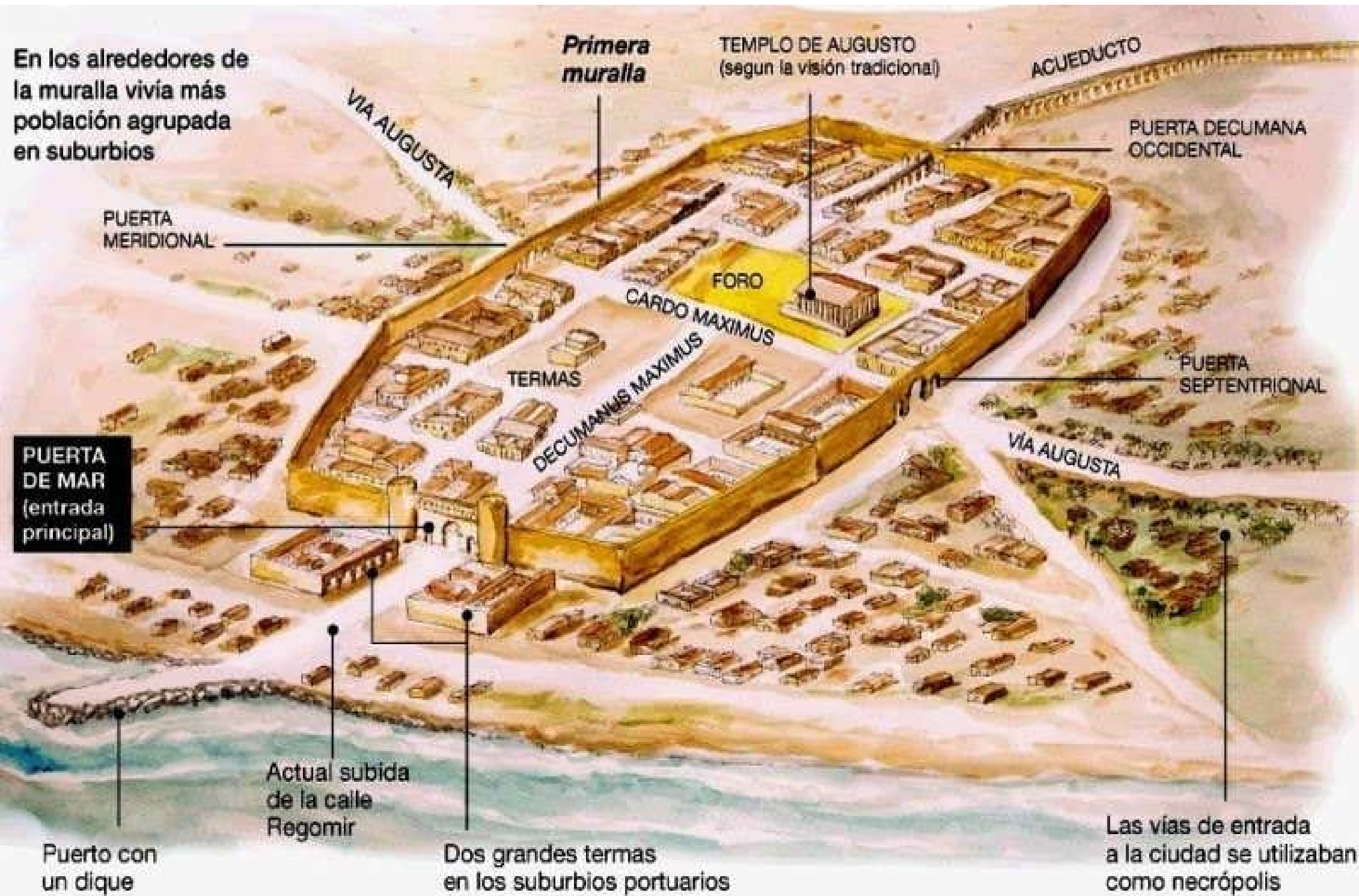
Barkeno

- **Laietáni:** Iberský národ sídlící v období mezi **7. a 1. stol. př. n. l.** na katalánském pobřeží, přibližně mezi dnešními městy Blanes a El Prat de Llobregat. V oblasti Pla de Barcelona několik menších vesnic (pozůstatky na Turó de la Rovira), možná i na Mont Tàber.
- **Barkeno:** Relativně významná osada pod Montjuíkem, přibližně v místech dnešního přístavu.
- **Laie:** Důležité město, pravděpodobně umístěné někde na kopci Montjuïc, avšak dnes neexistují žádné archeologické stopy – intenzivní využití hory v průběhu dějin, mince → římské pojmenování *Laietans*.
- Všeobecná problematika vykopávek – velká urbanizace. V barcelonském podzemí tak dodnes nejspíš leží historicky velmi cenné objevy (např. Plaça Sant Jaume).

Barcino

- **218 př. n. l.:** Římská kolonizace Katalánska a následně celého poloostrova.
- **26-25 př. n. l.:** Císař Augustus sídlí v Tarracu (dnešní Tarragona), osobně dohlíží na poslední boje o ovládnutí celého Pyrenejského poloostrova. Poté rozhoduje o tvorbě infrastruktury (Via Augusta, města) → v rámci toho vznik kolonie Barcino.
- **15-13 př. n. l.:** Vzniká *Colonia Iulia Faventia Paterna Barcino*, po Tarracu teprve druhá kolonie v dané lokalitě. Umístění na kopečku Mont Tàber.

En los alrededores de la muralla vivía más población agrupada en suburbios

Primera muralla

TEMPLO DE AUGUSTO (según la visión tradicional)

ACUEDUCTO

PUERTA DECUMANA OCCIDENTAL

PUERTA MERIDIONAL

VIA AUGUSTA

FORO

CARDO MAXIMUS

TERMAS

DECUMANUS MAXIMUS

PUERTA SEPTENTRIONAL

PUERTA DE MAR (entrada principal)

VIA AUGUSTA

Actual subida de la calle Regomir

Puerto con un dique

Dos grandes termas en los suburbios portuarios

Las vías de entrada a la ciudad se utilizaban como necrópolis

Barcino

- Kolonie pomalu získává na důležitosti, ale stále jde o malé město (okolo roku 130 n. l. má Barcino asi 2 000 obyv.; Tarraco 40 000 obyv.). I přesto se město rozrůstá a bohatne díky obchodu (přístav, Via Augusta) – vyhlášené jsou místní ústřice.
- **268-270**: rekonstrukce hradeb, jejich výrazné posílení → klíčový moment, který z Barcelony v následujících staletích učiní přirození hlavní město regionu.
- **313**: Edikt milánský, jímž císař Konstantin I. zajistil svobodu vyznání v římském impériu. V roce 380 pak křesťanství přijato za státní náboženství. V Barcinu první křesťanští mučedníci (Sant Cugat, Santa Eulàlia), vznikají první kostely.
- **414-415**: Barcino se stává dvorem vizigótského krále Athaulfa, který tu žije s manželkou (Gal·la Placídia) a roku 415 je zde zavražděn. Později Římané město opět získají zpátky, ale impérium se postupně hroutí.
- **472**: Přechází Barcino plně pod vizigótskou kontrolu.

Barchinona

- Součást vizigótské říše v průběhu 6. až 8. stol.
- **507:** Barchinona hlavním městem vizigótského království, nicméně blízkost sílí francské říše donutí Vizigóty k přesunu hlavního města do Toleda (573), Barchinona si ale udržuje silné postavení v rámci království, již tehdy se spoléhá na své hlavní trumfy – silné hradby a cit pro obchod.
- Město se rozrůstá i mimo hradby. Vně dochází k urbanistickým změnám, zástupci jednotlivých církví si zde staví svá sídla, vznikají kostely Santa Maria del Pi, Santa Maria de les Arenes, Sant Pau del Camp).
- Dochází k celkové asimilaci Vizigótů, nicméně ve společnosti panují kruté podmínky, velmi násilná doba, otrokářství → postupný rozpad vizigótské říše a budoucí velmi snadný nástup Maurů.

Barshiluna

- Označení města v průběhu 8. století (**Madina Barshiluna**). Arabská nadvláda tu však byla jen krátce (83 let), ve městě po ní dnes prakticky nezůstaly žádné stopy. Z katedrály se stala mešita, ale křesťanská i jiné víry byly nově příchozími vesměs respektovány. I proto byla maurská okupace místními lidmi přijímána lépe než dosavadní krutovláda z časů vizigótských.
- **711**: Příchod Maurů na Pyrenejský poloostrov.
- **717**: Po pádu Tarraca se město vzdává bez boje, což ho uchrání od zničení (Barchinona, Girona x Mataró, Empúries).
- **732**: Bitva u Poitiers, Karel Martel zastavuje muslimskou invazi do Evropy, následně franská vojska zatlačují Maury zpět za Pyreneje → 785 dobyta Girona.
- **801**: Franská vojska získávají Barshilunu s přispěním místních obyvatel. Pro město se vžije název **Barsilona**, v pozdějších dekádách přerod na dnešní „**Barcelona**“.

Barcelona (9. a 10. stol.)

- **801:** Vznik Barcelonského hrabství pod ochrannými křídly franských králů → prvním hrabětem Berà I. Barcelona se stává významným vojenským centrem (nejzazší výspa franské říše) – hranice mezi křesťanskou a muslimskou civilizací se pro další dvě století usazuje na řece Llobregat.
- V průběhu let Barcelona čelí mnoha muslimským nájezdům (tzv. ràtzies), nejhorší z nich roku **852**.
- **985:** Muslimský vojevůdce Almanzor po týdenním obléhání měst vyplení a zničí. Mnoho obyvatel je pobito nebo odvečeno do otroctví → záminka pro definitivní roztržku Barcelonského hrabství s franským králem (988, Borrell II.) a v rámci katalánských dějin je tato situace považována za faktické vyhlášení katalánské nezávislosti (Francií formálně uznáno až roku 1258).
- V dané době město řídí hrabě, daří se obchodu – významné je v tomto židovské zastoupení ve městě. V okolí začínají vznikat první obce, z nichž se později stanou městské čtvrti (Sant Gervasi de Cassoles, Sant Genís dels Agudells atd.).

Barcelona (11. a 12. stol.)

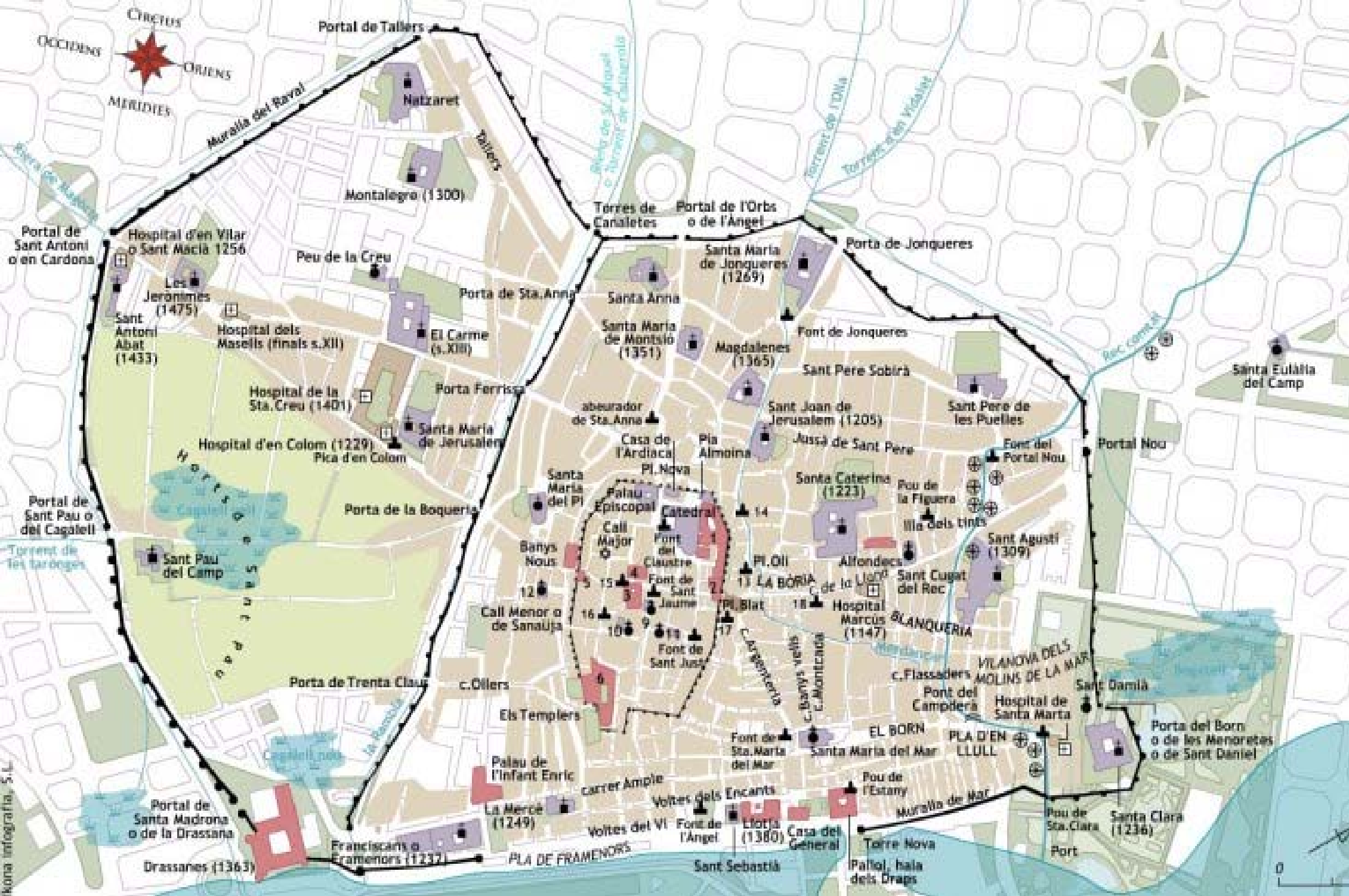
- V průběhu 11. a 12. stol. Barcelonské hrabství postupně ovládá všechna okolní katalánská hrabství a později se rozšiřuje i na úkor dřívějších muslimských držav. V polovině 12. stol. se objevují první obecní samosprávy. Barcelona těží z privilegií udělovaných nejprve franskými králi a později barcelonskými hrabaty, čile se obchoduje, k čemuž napomáhá nejen výhodná geografická pozice ale i silné hradby.
- **1162:** Vznik Aragonské koruny → Barcelona se fakticky stává hlavním městem mnohem většího státního útvaru, což opět posiluje obchod a celkové hospodářství. Město se postupně stává silným soupeřem italských měst, které v té době ovládají obchod ve Středozeší.
- **1173:** *Usatges de Barcelona* – soubor právních předpisů, jimiž se řídilo město i celé hrabství, v Katalánsku existuje postupně se rozšiřující důraz na řadu právních předpisů.

Barcelona (13. stol.)

- Aragonská koruna začíná ovládat obchod ve Středozemním moři, zároveň expanduje nejprve na Baleárské ostrovy, později do Valencie. V Katalánsku vznikají první moderní politické a obchodní instituce, město bohatne a rychle se rozrůstá. Na konci 13. stol. dochází ke stavbě nových hradeb. Na konci století v Barceloně žije okolo 50 000 obyvatel.
- Silnou pozici má židovské obyvatelstvo, městu se daří i díky práci spousty otroků, z nejbohatších vrstev se postupně rekrutuje silná třída měšťanstva. Barcelona je plná zahraničních obchodníků. Centrem moci je Palau Reial Major nacházející se na Plaça del Rei.
- **1249:** Faktický vznik Consell de Cent (Barcelonská radnice)
- **1258:** Vznik Consolat de Mar se sídlem v Barceloně. Obchod a námořní právo v oblasti Středozemního moře jsou řízeny právě odsud.
- **1283:** Corts Catalanes – předchůdce katalánského parlamentu.

Barcelona (14. stol.)

- Katalánsko dále expanduje, ale zejména ke konci 14. století přichází hluboká krize a postupný úpadek, který je spojen zejména s množstvím přírodních katastrof. Barcelona se rozrůstá, vzniká dnešní čtvrť Ribera, později obehnaná hradbou.
- **1329-1383**: Stavba kostela Santa Maria del Mar, jedinečná ukázka katalánské gotiky. Lidový chrám.
- **1333**: *Lo mal any primer*; **1348**: První velká morová rána → v Katalánsku zemře až 40 % populace, Barcelona v těchto letech hodně utrpí, silná demografická krize.
- **1359**: Vznik Generalitat de Catalunya, sídlo v Barceloně.
- **1391**: Velký pogrom na židovské obyvatelstvo.
- **1401**: Vznik Taula de Canvi de Barcelona, považovaná za první veřejnou banku v Evropě. Vznik Hospital de Santa Creu.

Barcelona na konci 14. století

Barcelona na konci 14. století

Barcelona (15. stol.)

- Postupný úpadek, město neustále trápí vracející se morové rány (1363, 1371, 1396, 1410, 1429, 1439, 1448, 1466, 1476, 1483, 1494, 1497), což znamená, že do konce 15. stol. se počet obyvatel katalánské metropole propadne k 10 000. Barcelona navíc postupně ztrácí svou pozici v rozrůstajícím se impériu – okolo pol. 15. stol. král sídlí v Neapoli, na konci 15. stol. přesun dvora do Kastilie. Na důležitosti ve městě nabírá instituce Consell de Cent. Vznikají první části barcelonské univerzity. Role mostu mezi civilizacemi.
- **1428:** Zemětřesení v Katalánsku, velmi silné, následky i v Barceloně.
- **1462-1472:** Občanská válka mezi zastánci kat. institucí a králem.
- **1469:** Sňatek Katolických králů, od roku 1479 jejich vláda, která znamená postupný přesun zájmu do Kastilie. Pro Barcelonu i Katalánsko jde o poslední velký skok do kulturní propasti známé pod názvem *La Decadència*.
- **1492:** Klíčový rok pro Pyrenejský poloostrov. Pokus o vraždu krále Ferrana.

Barcelona (16. stol.)

- Jen částečné zapojení do obchodu s americkými koloniemi. Město trápí časté nájezdy pirátů, které škodí obchodu, později se barcelonský přístav stává základnou pro vojenské výpravy proti Turkům. Pozice Katalánska v rámci impéria upadá, ale přesto se na konci století Barceloně obchodně daří. Město roste – obývá ho okolo 45 000 obyvatel a to i přes další morovou ránu (1589) → Barcelona známá ve světě jako sice hezké město, ale v reálném životě jde o místo velmi nehygienické, proslulé svým zápachem (stísněné v hradbách).

Barcelona (17. a 18. stol.)

- **1640-1652:** Válka ženců – konflikt v rámci třicetileté války, vzhledem k evropskému kontextu ho lze číst jako boj o nezávislost, neboť podobný se odehrává i v Portugalsku či Holandsku. Vyhlášena Katalánská republika (trvajících týden), následně uzavřeno partnerství s Francií. Srpne 1651 – říjen 1652 obléhání Barcelony, BCN předtím nedostatek úrody + morová rána; po více než ročním obléhání se zdecimované město vzdává.
- **26. 1. 1641:** Bitva u Montjuicu – drtivé vítězství katalánsko-francouzských vojsk nad těmi španělskými, která utrpěla velké ztráty (→ symbolika 1939).
- **1701-1714:** Válka o španělské dědictví – konflikt o vládu nad Španělskem mezi Habsburky a Bourbony, Katalánsko se již tradičně přidává na stranu poražených.
- **1713-1714:** Obléhání Barcelony, 40 000 španělských a francouzských vojáků proti 5 000 obránců města, nejprve velmi pasivní, v létě 1714 zintenzivnění útoků → **11. září 1714** město padlo.

Útok na Barcelonu, 11. září 1714

Barcelona (18. stol.)

- **1714:** Prohraná válka, pád Barcelony → 1715 začátek stavby pevnosti Ciutadella (inženýr Prosper van Verboom) kvůli kontrole města pro případ další revolty. Celá stavba znamená nutnost zbourat přes 1 000 domů a celkem 28 ulic v barcelonské čtvrti La Ribera, jež byla v té době nejhustěji osídlena.
- **1725:** Stavba Ciutadelly dokončena, Barcelona obklopena dvoukilometrovým pásmem, v němž nebylo možno stavět, a kontrolována ze dvou strategických bodů (Montjuïc a Ciutadella), odkud mohla být při případné vzpouře pohodlně bombardována.
- **1753:** Vznik čtvrti Barceloneta.
- **1776-1778:** Urbanizace La Rambla, zbourání vnitřních hradeb.
- **1794:** První snaha barcelonské radnice o zbourání Ciutadelly, centrální vláda nevyhověla. Středověké hradby již od konce 18. století jasně brání Barceloně v rozvoji. Město prochází průmyslovou revolucí, daří se i obchodu s americkými koloniemi, proto v Barceloně vzniká množství manufaktur a posléze i továren, roste počet obyvatel, kteří se do města stěhují z venkova.

Plano de la Ciudad y del Puerto de BARCELONA.
Plan de la Ville et du Port de BARCELONE.
Plan of the City and Port of BARCELONA.

Plán Barcelony (1806)

Diseño por P. Laviage Ing. Hydrogr.

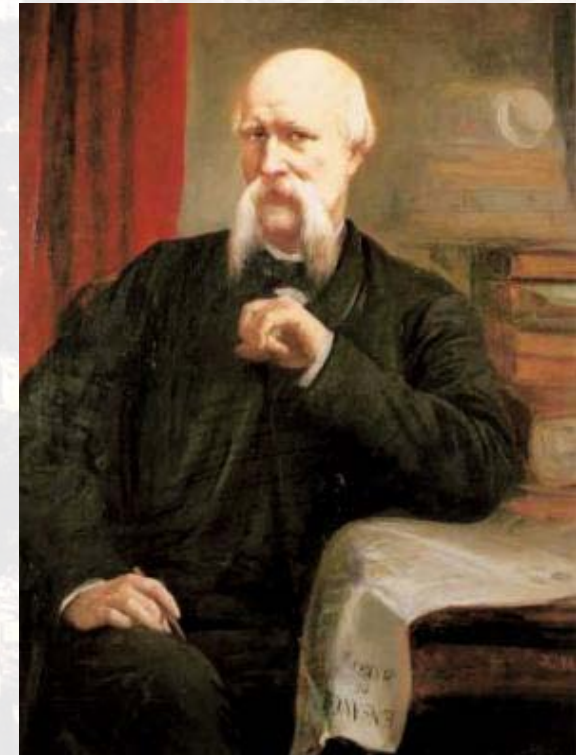
Escala de Mil Varas Castellanas
0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

Barcelona (19. stol.)

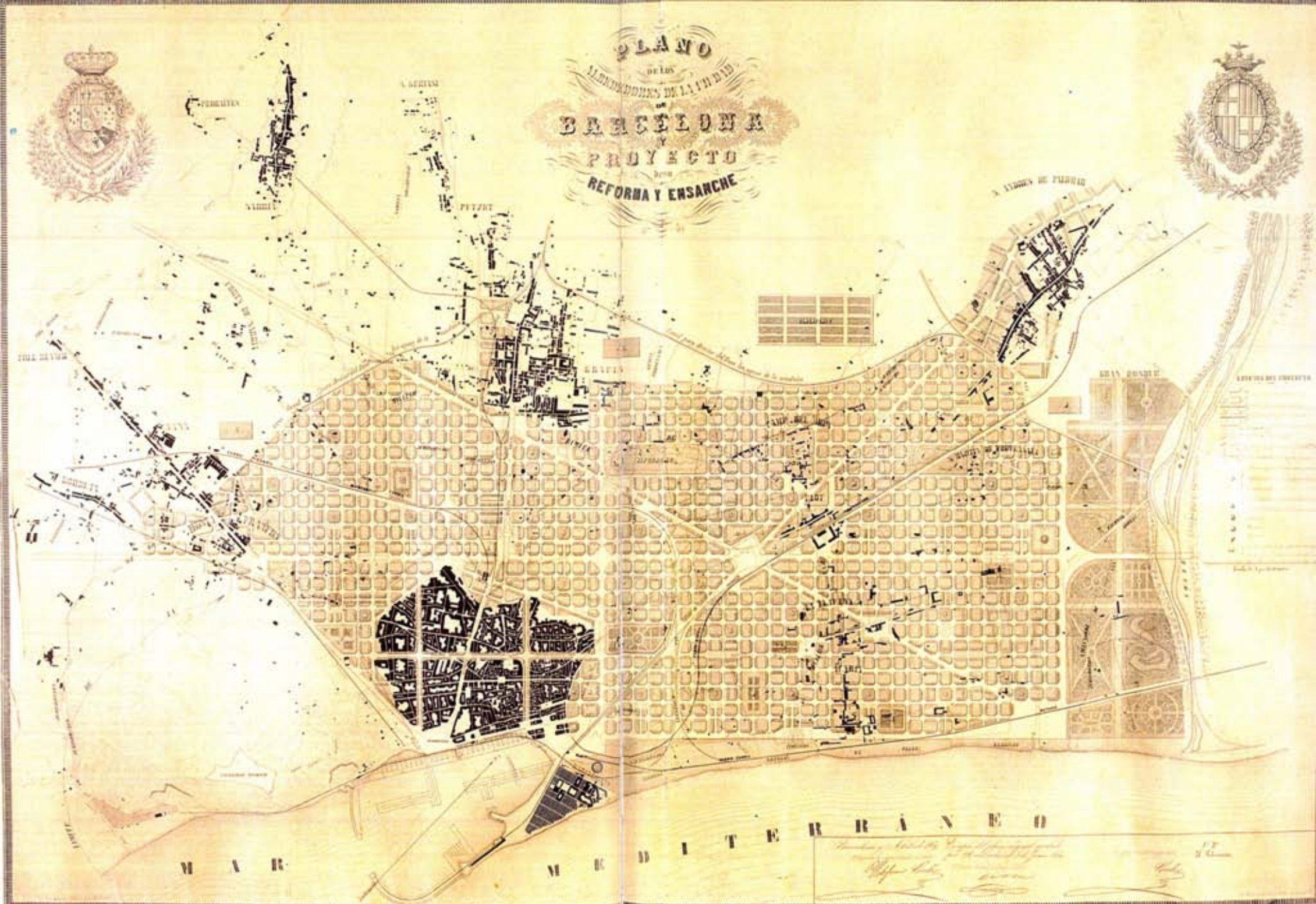
- **1800:** V Barceloně okolo 150 textilních fabrik, průmyslová tradice již od poloviny 18. stol. V dalších dekádách postupný růst průmyslu, např. komplex Espanya Industrial (1851).
- **1842:** Listopadová revolta přerostla v ozbrojený konflikt → 3. prosince na tlak Espartera nařizuje generál van Hallen bombardovat město z Montjuicu, celkem vysláno přes 1 000 projektilů, zbořeno 462 domů, asi stovka mrtvých → Esparterův konec. Ke změnám však nedošlo, naopak město muselo strpět ještě jedno ničivější bombardování o rok později. První ulice jsou osvětleny plynovými lampami.
- **1848:** Prudký průmyslový růst, ale město je stále sevřeno středověkými hradbami, roste proto do výšky. Infrastruktura je mizerná, proto místní průmyslníci musí spoléhat na vlastní investice (např. první železniční trať [Barcelona – Mataró](#)). Zároveň šlo o určitou manifestaci vzdoru, neboť v okolí města v zakázaném dvoukilometrovém pásmu vzniká v následujících letech několik továren, pro které už zkrátka není místo v místě obklopeném hradbami.

Barcelona (19. stol.)

- **1853:** Vše připraveno k pádu hradeb, v Barceloně panují příšerné hygienické podmínky, ve městě bydlí přes 200 000 lidí, pravděpodobně nejpřeplnější město v Evropě.
- **1854:** Po dlouhých dohadách kompromis → část hradeb zbořena, ale město se muselo zavázat, že nebude bořit pevnosti Ciutadella a Montjuïc a též zachová pobřežní hradbu (Muralla del Mar). Po slibném začátku několik let nečinnosti, neboť se čeká na schválení městských plánů.
- **1859:** Vyhlášen konkurz na Eixample, prezentováno několik projektů, přičemž barcelonští radní jsou nadšeni projektem Antoni Roviry i Triase, nicméně o pár měsíců později z Madridu přijde rozhodnutí, že je třeba postupovat dle plánu Ildefonse Cerdà → 1860 položen základní kámen Eixamplu za přítomnosti španělské královny Isabel. <http://www.anycerda.org/web/es/arxiu-cerda>

Nahoře: Ildefons Cerdà
Dole: Antoni Rovira i Trias

Ildefons Cerdà: Eixample(1859)

BARCELONA DESAPAREGUDA

Muralla del Mar (1874)

BARCELONA DESAPAREGUDA

Barcelona (1853)

Barcelona (19. stol.)

- **1870:** Revolta de les Quintes ve Vila de Gràcia.
- **1872:** První tramvaj mezi Barcelonou a Gràcií. 1899 elektrifikována.
- **1868:** Ciutadella zbořena v souvislosti s revolucí, která toho roku ve Španělsku proběhla, o rok později pozemky přiznány městu, které s nimi ihned začalo mít velké plány. Zároveň pokračovala realizace Pla Cerdà, především od roku 1876, kdy Katalánsko postihla tzv. *zlatá horečka*. <https://www.youtube.com/watch?v=d3hYkNBYlcl> a <https://www.youtube.com/watch?v=hk-wisUTNUw>.
- **1886:** Rozhodnutí uspořádat světovou výstavu v Barceloně, důležitou postavou v tomto ohledu byl barcelonský starosta Francesc Rius i Taulet.
- **1888:** Světová výstava v Barceloně – impulz pro obrovskou proměnu města ve stylu *modernisme*, vzniká mnoho staveb stálých i dočasných, veřejné osvětlení se dostává do prvních ulic apod. Toto datum bývá udáváno coby počátek katalánského modernismu. Zároveň vrcholí kulturní hnutí *Renaixença*.

BARCELONA DESAPAREGUDA

Barcelona (1883)

BARCELONA DESAPAREGUDA

BCND
Sagrada Família (1883)

Thomas

Barcelona (20. stol.)

- **1900:** Město se neustále rozrůstá, zatímco v roce 1885 mělo 250 000 obyvatel, nyní jich má přes 500 000 (!). Jsou pohlčovány okolní obce (1897), město se rozrůstá směrem k řekám. Eixample pomalu dostává svou podobu („Can Fanga“: https://ca.wikipedia.org/wiki/Malnom_s_dels_barcelonins).
- **1909:** Na přelomu července a srpna tzv. *Tragický týden*. Vzpoura proti posílání rezervistů do války v Maroku. Barikády v ulicích, útoky na církevní stavby. Nakonec revolta skončila, řada organizátorů či domnělých organizátorů byla popravena.
- **1914:** Vznik Mancomunitat de Catalunya. Již předtím urbanizace úpatí Tibidaba. Začátek I. světové války, poslední roky prosperity pro barcelonskou buržoazii.
- **1919:** Stávka La Canadencia – stávka za práva dělníků, paralyzovala město. V dané době vrcholí střety mezi dělníky a průmyslníky, rozmáhá se fenomén *pistolerisme*.
- **1924:** Vznik barcelonského metra.

BARCELONA DESAPAREGUDA

Passeig de Gràcia (1912)

Barcelona (20. stol.)

- **1923-1930:** Diktatura Prima de Rivery. Roku 1929 se v Barceloně uskuteční Světová výstava – urbanizace úpatí Montjuicu i dalších míst ve městě, akce zlepšuje kvalitu života, ulice nově vyasfaltovány, elektrické osvětlení apod. Roku 1927 začíná fungovat letiště v El Prat de Llobregat. V okolí Montjuicu a barcelonských pláží začínají vznikat slumy.
- **1936-1939:** Španělská občanská válka. Zrušení Lidové olympiády. Přestřelky v ulicích města mezi jednotlivými frakcemi republikánské armády. Bombardování italského a německého letectva, vznik protiletectkových baterií a krytů. Barcelona je po část války hlavním městem Katalánska i Španělska, neboť se sem uchýlila republikánská vláda. 26. ledna 1939 vstup frankistických jednotek do města.
- **1939-1975:** Frankismus. V prvních poválečných letech chudoba, časté popravy (Montjuic, Camp de la Bota). Ekonomické zlepšení až v 50. letech i díky finanční pomoci USA. V letech 1950-1970 velká vlna imigrace z jihu poloostrova, barcelonská populace se během tří dekád takřka zdvojnásobila. Vznik slumů v nevyužívaných částech města, později stavba sídlišť.

Barcelona (20. stol.)

- **1949:** Založení automobilky SEAT.
- **1951:** Tramvajová stávká, první větší protest proti frankismu.
- **1952:** Barcelona pořádá 32. mezinárodní eucharistický kongres – urbanizace.
- **1957-1973:** Starosta Josep Maria Porcioles, desarrollisme – období realitních spekulací a růstu okrajových čtvrtí (Montbau, Canyelles).
- **1975:** Pád frankistického režimu, pozvolný přechod k demokracii.
- **1979:** Autonomní statut, Katalánsko získává zpět ztracenou autonomii. V letech 1979-2011 barcelonskou radnici ovládá strana PSC, jejímž nejpopulárnějším starostou byl Pasqual Maragall.
- **1987:** 19. června [atentát v Hipercoru](#) (ETA).

Barcelona (20. stol.)

- **1992:** Letní olympijské hry – s tím související reurbanizace velké části města, zejména pobřežní oblasti. Barcelona se definitivně zbavuje slumových čtvrtí a otevírá se moři. Dodnes slouží jako vzor pořádání podobných akcí, přičemž pro Barcelonu šlo o nedocenitelnou reklamu, která od té doby pohání místní turistický ruch. <https://www.youtube.com/watch?v=9JRe7CxO4P4>.

Barcelona (21. stol.)

- **2004:** Fòrum Universal de les Cultures – další významný zásah do tváře města, impuls k tvorbě moderního distriktu 22@.
- **2010:** Počátek současných katalánských snah o nezávislost, masové demonstrace.
- **2011:** Silný dopad ekonomické krize, hnutí 15-M, změna na barcelonské radnici.
- **2017:** 17. srpna teroristické útoky v Barceloně a Cambrils.

